

УДК 378.147.091.3-027.22-021.64:37.013.42]:005.336.2-047.22

DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-1-215-219

І. Г. Сизоненко,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний педагогічний університет)
ig_sizonenko@bdpu.org.ua

А. О. Тургенєва,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний педагогічний університет)
aa_turgeneva@bdpu.org.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ (БЕЗВІДРИВНОЇ) ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА”

Анотація

У статті представлено аналіз організаційно-методичного забезпечення проведення професійно-орієнтованої (безвідривної) практики студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” спеціальності “Соціальна педагогіка”; визначено компетентності та компетенції, необхідні для якісної практичної діяльності майбутніх соціальних педагогів. Розкрито мету, зміст, етапи організації роботи студентів, форми та напрями їхньої соціально-педагогічної діяльності, які були реалізовані в соціальних установах та освітніх закладах.

Ключові слова: професійно-орієнтована (безвідривна) практика, компетентність, компетенції, соціальна педагогіка.

Summary

The article gives the analysis of organizational and methodological support for conducting professionally oriented (simultaneous) practice of students of educational qualification “bachelor” in social pedagogy; it defines competency and competences required for high-quality practical activities of future social teachers. In the article they determine the purpose, content, steps in organizing the work of students, forms and directions of their socio-pedagogical activities that have been implemented in social and educational institutions.

Key words: professionally-oriented (simultaneous) practice, competency, competences, social pedagogy.

Постановка проблеми. Декларування в Законі України “Про вищу освіту”, Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року, Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року, Дорожній карті реформування молодіжної сфери необхідності підвищення рівня конкурентоспроможності молоді на ринку праці шляхом розвитку мобільності студентської молоді, мотивації до майбутньої професійної діяльності, формування сукупності практичних навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, інших компетентностей вимагає підвищення уваги до якості професійної практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Практична підготовка студентів спеціальності “Соціальна педагогіка” у Бердянському державному педагогічному університеті здійснюється на засадах сучасного законодавства, Стандарту вищої педагогічної освіти. Відповідно до Плану підготовки студенти освітньо-кваліфікаційного рівня

бакалавр 1-3 курсу проходять професійно-орієнтовану (безвідривну) практику.

Аналіз досліджень і публікацій. Досвід організації соціально-педагогічної практики, її зміст, основні особливості організації, критерії оцінювання висвітлено в науковій статті Н. Заверико [2]. Практична підготовка майбутнього соціального педагога з використанням інформаційних і комунікаційних технологій розкрита в статті В. Березан [1]. У праці О. Пожидаєвої проаналізовано зміст, визначено мету, завдання, принципи, види, форми і методи практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах України [4]. Проте питання організаційно-методичних аспектів проведення професійно-орієнтованої (безвідривної) практики студентів спеціальності “Соціальна педагогіка” не розглянуто в сучасних наукових публікаціях, що актуалізує зазначену проблему.

Мета статті – окреслити та проаналізувати організаційно-методичні аспекти проведення професійно-орієнтованої (безвідривної) практики студентів спеціальності “Соціальна педагогіка”.

Професійно-орієнтована (безвідривна) практика передбачена робочим начальним планом підготовки бакалаврів зі спеціальності 6.010106 Соціальна педагогіка в обсязі 6 кредитів ECTS, 180 годин.

Програма професійно-орієнтованої практики складена на основі Закону України “Про вищу освіту”, “Положення про проведення практики студентів Бердянського державного педагогічного університету”, “Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень студентів Бердянського державного педагогічного університету згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС)”.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики освітнього рівня бакалавр [3] метою професійної підготовки соціального педагога є формування компетентностей, що дозволяють самостійно, ефективно реалізовувати цілі соціально-педагогічної діяльності. Компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій (сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, способи діяльності), необхідних для якісної практичної діяльності).

Під час проходження професійно-орієнтованої (безвідривної) практики в студентів формуються такі компетенції:

1. Соціально-особистісні (здатність до дотримання норм етики, правил культури поведінки; діяти на засадах толерантності, емпатійності; відповідального ставлення до виконання професійних обов’язків).

2. Загальнонаукові (здатність до розуміння причинно-наслідкових зв’язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в практичній діяльності).

3. Інструментальні (здатність до комунікації державною мовою, дослідницької діяльності; володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, педагогічними техніками).

4. Професійні:

– загально-професійні (здатність комплексно використовувати знання з теорії та практики соціально-педагогічної діяльності; володіти педагогічним інструментарієм, організувати та планувати соціально-педагогічну діяльність; використовувати традиційні та інноваційні соціально-педагогічні технології);

– спеціалізовано-професійні (здатність добирати доцільний діагностичний інструментарій для визначення проблем і потреб різних цільових груп; добирати технології, методи та форми соціально-педагогічної роботи; забезпечувати соціальний розвиток, виховання, навчання особистості; передбачати результати соціально-педагогічного впливу).

Метою практики було ознайомлення студентів з різними типами установ, що здійснюють соціально-педагогічну діяльність з дітьми та молоддю; розкриття специфіки роботи соціального педагога в цих закладах; формування професійного інтересу й ціннісного ставлення до майбутньої професії. Завдання практики полягали у формуванні уявлень студентів про сфери їхньої майбутньої професійної діяльності; ознайомлення зі змістом діяльності різних установ та служб соціально-педагогічної сфери; вивчення теоретико-практичних аспектів діяльності соціального педагога; знайомство з категоріями дітей, які потребують соціально-педагогічної допомоги та супроводу; формування вмінь спостерігати та аналізувати соціально-педагогічний процес; мотивування до розвитку професійно-важливих особистісних якостей.

У програмі практики окреслено наступні інтегровані вимоги до знань і вмінь студентів, а саме, студенти повинні знати: функціональні обов'язки соціального педагога в різних закладах соціальної сфери, зміст та основні напрямки його професійної діяльності; нормативні документи та документи, що використовуються в практичній діяльності соціальним педагогом (плани, журнали, картки, паспорти тощо); систему організації та планування соціально-педагогічної роботи; специфіку та особливості роботи з категоріями дітей, підлітків та молоді різного віку, рівня розвитку та соціалізації; особливості розробки та реалізації різних форм і методів діагностичного, профілактичного, просвітницького, консультативного, дозвілєвого та інших напрямків соціально-педагогічної діяльності. У результаті проходження професійно-орієнтованої практики студенти повинні вміти: актуалізувати отримані знання на практиці, проводити порівняльний аналіз педагогічної теорії та практики; складати індивідуальний план роботи, відобразити отримані відомості та результати самостійної роботи у звітній документації; планувати щоденну та перспективну роботу соціального педагога за основними напрямками його діяльності, оформляти ділову документацію; аналізувати інформацію, зібрану шляхом спостережень, виділяти типові характеристики різних категорій дітей, які потребують соціально-педагогічної допомоги; додержуватися професійної етики та Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи; будувати ділові, конструктивні відносини з колегами, керівництвом установи.

Для проходження практики були обрані такі соціальні установи та заклади освіти: Центр дитячої та юнацької творчості, Міська організація ТОВ "Червоний хрест України", КУ "Запорізький обласний центр професійної реабілітації інвалідів"; Служба в справах дітей виконавчого комітету Бердянської міської ради; КЗ "Обласний соціальний центр матері та дитини" Запорізької обласної ради, соціальний центр "Caritas-Spes-Berdyansk", КУ ЗОР "Бердянський геріатричний пансіонат", Всеукраїнський навчально-культурний центр психологічної підтримки, соціальної, професійної і трудової реабілітації інвалідів "Академія ремесел" Всеукраїнської організації інвалідів "Спілка організацій інвалідів України", заклади загальної середньої та професійної освіти.

Під час проходження практики студенти ознайомлювались з діяльністю фахівців, що працюють з дітьми та молоддю, зі специфікою організації виховної роботи. Це сприяло формуванню професійного інтересу та ціннісного ставлення до майбутньої професії. Проходження студентами професійно-орієнтованої (безвідривної) практики забезпечувало розвиток професійно-важливих особистісних якостей фахівця; формування вмінь аналізувати зміст соціально-педагогічної діяльності, теоретико-практичні аспекти роботи соціального педагога з категоріями учнівської молоді, які потребують допомоги та супроводу, спостереження за організацією соціально-педагогічного процесу.

Студенти-практиканти мали змогу застосувати знання, отримані в процесі навчальної діяльності при вивченні дисциплін професійної психолого-педагогічної підготовки (“Людина в сучасному соціумі та соціалізація особистості”, “Соціальна педагогіка”, “Основи соціально-педагогічних досліджень”, “Педагогіка сімейного виховання та соціальний супровід сім’ї”, “Методи соціально-виховної роботи та соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки”, “Соціально-педагогічне консультування” тощо).

Програмою практики передбачені такі етапи роботи: соціально-діагностичний, соціально-профілактичний та підсумковий. На першому етапі, метою якого стало ознайомлення студентів зі змістом та специфікою роботи соціального педагога, відбувалося вивчення завдань, напрямів та професійних обов’язків соціального педагога, досвіду соціально-педагогічної роботи закладу; ознайомлення з діловою документацією, нормативно-правовою базою та з категоріями вихованців закладу, здатність планувати соціально-педагогічну діяльність.

Перший етап практичної діяльності також передбачав підбір і використання соціально-педагогічного інструментарію з метою виявлення проблем учнів. Аналіз та результати діагностики дозволили встановити, що серед актуальних соціально-педагогічних проблеми в учнівському середовищі переважають: низький рівень загальної культури, девіантна та делінквентна поведінка, агресивність, важковиховуваність, негативна правова соціалізація, відсутність мотивації до навчання, здатності до соціальної рефлексії, соціально-педагогічна дезадаптація та ін.

На другому етапі практиканти ознайомилися з видами соціально-педагогічної підтримки та допомоги, що надаються учням “групи ризику”. Студенти аналізували документацію, що відображає роботу з дитиною та її проблемою, вчилися складати соціально-педагогічні паспорти груп. Поряд з цим, проведено соціально-профілактичну роботу з подолання виявлених соціально-педагогічних проблем. Були реалізовані тренінги “Права усім – обов’язки кожному”, “Формування комунікативних навичок та рефлексії”, “Профілактика соціальної дезадаптації”, “Молодь проти насильства”, “Профілактика ВІЛ/СНІДу”, “Формування креативного мислення”, “Гендер і стать. Рівні права – рівні можливості”; бесіди, консультації, відеолекторії (“Міграція”, “ВІЛ – повернутися до життя”, “Здатися ти завжди встигнеш”); виготовлення стіннівок, буклетів профілактичного змісту тощо.

На заключному етапі було передбачено розробку та реалізацію виховного заходу соціально-педагогічного спрямування, зміст якого визначався на основі проблем та потреб бази практики. Студентами-

практикантами здійснювалось узагальнення результатів власної практичної діяльності.

Висновки. У статті окреслено та проаналізовано організаційно-методичні аспекти проведення професійно-орієнтованої (безвідривної) практики студентів спеціальності “Соціальна педагогіка”; визначено компетенції, необхідні для якісної практичної діяльності майбутніх фахівців. Розкрито мету, зміст, етапи організації роботи студентів (соціально-діагностичний, соціально-профілактичний та підсумковий), під час яких було реалізовано різні форми та напрями соціально-педагогічної діяльності.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Результати роботи з організації, впровадження методичних засад практичної підготовки студентів спеціальності “Соціальна педагогіка” стали доповненням до систематичної соціально-педагогічної діяльності в цьому напрямку та плануються використати в підготовці монографічного дослідження з комплексної теми “Професійна підготовка фахівців соціальної сфери в контексті засад компетентісно-зорієнтованої парадигми” кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березан В. Практична підготовка майбутнього соціального педагога з використанням інформаційних і комунікаційних технологій / В. Березан // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2015. – Вип. 31. – С. 14-24.
2. Заверико Н. В. Соціально-педагогічна практика : зміст та оцінювання її результатів / Н. В. Заверико // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 72-79.
3. Освітньо-кваліфікаційна характеристика освітнього рівня “бакалавр” / О. Гуренко, В. Котляр, Н. Захарова та ін. // Стандарт вищої освіти Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ : БДПУ, 2013. – 32 с.
4. Пожидаєва О. В. Особливості практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах України / О. В. Пожидаєва // Науковий часопис : зб. ст. – 2010. – №11. – Сер. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. – С. 92-101.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2018